

Sint Gregoriusdag op school. — De heks uit de Duinen. — Zwarte Koo. — Aan de Molenbeek. — Een moedig meisje. — Het Wonderlijk gezelschap. — De jonge Vluchteling. — De Mechelsche Toren en Jef Denijn. — Het Kermismeisje. — Willem Tell. — Beter een lap dan een scheur. — Harten van Goud. — Het verdronken land van Saaftinge. — De Fee van den Kluisberg. — De Zinneloozen te Gheel. — De hut op de Heide. — Hugo Verriest. — De Landlooper. — De Jongen van West-Roozebeke. — De Verdronken Stad. — Nog Grapjes. — De Plezierige Vacantie. — Het kindje van de zee. — In de Moeren. — De Bezembinders van Kleit. — De vlucht in een koffer. — De man in den toren. — Spreekwoorden en verhalen. — De Gicrigaard. — De Veerman van 't Zwin. — Het Grafje in de Duinen. — Zonder Ouders. — Brugge en Omgeving. — Eerlijk duurt 't langst. — De Kleine Verspieder. — Kerstfeest in Vlaanderen. — Arme Bedelare (De Cort). — De Verloren Zoon. — Uit de oude Doos. — Dokter Jenner en Jenny (J. G. Ter Heuvel). — Moeder Eyer. — Streng Winters. — De Wees in Londen. — Sinterklaas op de Heide. — De kinderen van den Zeeloods. — Bij de Boschkerels. — De kinderen van den Smokkelaar. — De Paaschklokken. — De Landverhuizers. — Leeuwte van Damme. — Van alles wat. — Nieuwsgier Aagje. — De Moedige Kermisjongen (Carmen Maerten). — Trouw Vriendschap. — Aan de Kust. — De Pastoor van Lapscheure. — Samen uit. — De Verrassing van Oudenaarde. — Kwaad voor Goed. — Een pak van 't Hart. — Vaderlandsche Verhalen. — In de Hooge Venen. — Naastenliefde. — Hoogmoed komt voor den val. — De overwintering op Nova-Zembla. — Uit onze geschiedenis. — Willem's verbeteringsschool (B. Hans). — Hoe Sinterklaas hielp. — In groot nood (Annie Hans). — Kerstmis aan Zee. — Onverwacht Bezoek. — De jonge Boschwachter. — Het Spook. — De twee Weesjes (Annie Hans). — De oude Redder (B. Hans). — De Vlucht. — De zware Straf. — De twee Broeders. — Vertellingen. — Toch beter thuis. — Reinaart de Vos. — Lydia uit den woonwagen. — Denk aan Moeder. — Ongeluk en geluk. — Te Blankerberge. — Het Weesje. — Bieke. — De oude Mantel. — Robinson Crusoe. — Hendrik Conscience. — De Rooversjongen. — De Deserteur. — Nooit vergeten. — Onschuldig Veroordeeld. — Een blijde Sinterklaasavond. — Peter Joanne Stijns. — De spion van den Molen. — De kinderen van den dokter (Helena Hans). — Die ruwe Kerel. — Hoog Bezoek. — De wonderlijke Zwaan.

Richt U voor Kinderbibliotheek tot

A. HANS-VAN DER MEULEN, Kontich.

Alle deeltjes nog verkrijgbaar aan 0.50 fr. Abonnement 6,50 per 3 maanden. — Elke week een boekje.

Voor katalogus-Romans, tot B. H. HANS,
Huis Guido Gezelle, Kontich.

AAN DE KUST

Uitgave Hans-Van der Meulen, Contich.

AAN DE KUST.

I.

Mijnheer Blanke, zijn vrouw en zijn kinderen Anna, Helena en Maria, waren met de groote vacantie op reis (1). Ze zouden nu een tochtje langs de kust maken. Ze kwamen van Brugge, maar hadden een omweg gedaan over Sluis en van hier reden ze thans met de tram naar Knokke. De tram bracht hen eerst naar Westkapelle, een groot net dorp, met een merkwaardige kerk en toren.

Mijnheer Blanke toonde hier en daar betonnen schuilplaatsen in 't land, overblijfsels uit den oorlog.

Om te beletten dat Belgen en ook Duitschers naar Nederland zouden vluchten hadden de Duitschers langs de Noordergrens de versperringen geplaatst, die met electriciteit beladen waren. Wie dien draad aanraakte, werd gedood.

— En daar kwamen veel menschen om het leven, vertelde vader. Eens wandelde ik tijdens den oorlog

(1) Zie nr 47: « Brugge en Omgeving ». Daarin vertellen we het bezoek dezer familie aan Brugge en de omstreken. Maar wie dit niet gelezen heeft kan toch heel goed het bezoek der reisgenooten aan de kust volgen.

op den Hollandschen kant aan de grens. 't Was in deze streek hier. Daar wat verder voor haar huisje zat een oude vrouw, in 't zonnetje. Het was Zomer. Rechtover, maar op België, op een hoeve, verbleven Duitsche soldaten. Deze zongen.

— Hoor ze zingen, zei grootmoeder. Is 't leute of verdriet?

— Van leute, antwoordde een man, haar zoon. Ze hebben een stad veroverd. Zij natuurlijk niet maar hun kameraden... heel ver in Rusland.

— Hoor toch ne keer naar 't kanon, hernam grootmoeder. Hoe wreed! En ze zuchtte.

— Een vliegmachien! klonk het.

Ook de soldaten stormden naar buiten en ieder staarde naar de blauwe lucht met de parelmoeren wolkjes.

— Daar... Daar! riepen ze.

En we zagen den vogel, die snel kustwaarts vloog. Grootmoeder was ook opgestaan... Ze zette den bril vaster...

— Zie j'em? vroeg haar zoon.

— Neen ik... En nochtans zijn mijn oogen nog goed.

— Daar, moedere, boven dien populier, maar stijf hooge...

't Vrouwtje schudde 't grijze hoofd.

— Zie, hij blinkt nu in de zonne als zilver... Hij zit tusschen die twee wolken... rechte boven den populier...

— Ja, 'k heb hem! juichte 't oudje. Zoo hooge. 't Moeten toch stouterikken zijn, die daarin zitten. Wie

had dat in mijn jonge jaren kunnen peinzen? De wereld is vele veranderd, maar algelijk niet verbeterd... O, zoo hooge... en vandaar bommen smijten.

De vogel verdween uit het gezicht, maar eenige stonden later hoorden we 't kort geschut der afweerkanonnen.

— Rond Brugge schieten ze er op, zei de boer.

En 't oudje verhaalde dat het wreed en de wereld wel veranderd, maar niet verbeterd was.

De soldaten zongen weer...

Ik ging verder, treurig om al dat geweld.

Aan de poort van een hoeve lag op den grond een strooien kruis.

Dit verkondigde me dat daar in de lage boerenwoning een lijk was.

— Ik weet dat er een vrouw aan den elektrischen draad gedood werd. Is dit kruis voor haar? vroeg ik aan een man.

— Neen, neen, de hofsteê is verder. Hier is een man gestorven. Hij moet op ons dorp begraven worden. Maar 't dorp ligt aan de overzijde der versperring en dus moet het lijk er over gebracht worden. Dit deeltje hier is buiten den draad gelaten. Nu willen de Duitschers niet dat het lijk in een kist ligt, ze zijn te bang voor spionage. De doode mag alleen in een lijkkleed gewikkeld worden.

— En mag de familie mee? vroeg ik.

— Over de versperring?

— Ja, door 't hek?

— Neen, neen... Ze mag van hier den doode zien wegdrager... maar hem niet volgen.

Een oude man heeft naar ons gesprek geluisterd.

— Ja, ja, 't is zoo, zegt hij. 'k Weet niet of ik den oorlog overleven zal. Maar als ik dood ben mag mijne familie voor mij de Duitschers niet ten beste spreken, ik heb dat verboden. Dat ze mij daar onder dien appelboom aan deze zijde van de versperring leggen. 'k Heb 't plaatsje al aangewezen...

Wat al toestanden toen.

Weer vervolgde ik mijn weg... Nog een hoeve, een Belgische, maar buiten den draad, dus aan Holland overgelaten. Ontroering greep me aan. In den wonnigen boomgaard hoorde ik een kinderstem:

« Wees gegroet, Maria, vol van gratie... ».

« Onze Vader, die in de hemelen zijt, gebenedijd zij uw name... ».

'k Gluurde door een gat in de haag. Een meisje van zes, zeven jaar liep over 't erf... Het bad. 't Kwam rader. In de hand hield het omgekeerd een versleten kerkboek... 't Kon nog niet lezen, maar men had 't zeker gezegd voor moeder te bidden, moeder die plots uit 't nog jonge leven door den geëlectriseerden draad, welke vlak langs 't hofje loopt, weggeslagen werd.

Daar, eenige schreden verder, was 't gebeurd. Een dienstmeid trad uit de woning. Zij droeg een kind van ruim een jaar... Het kleintje was lastig; brand bedekte de bloote voetjes en de handjes. En ik dacht aan de

moeder, die alleen altijd geduldig blijft bij zulk een zielig kind... Een jongetje, 't derde kind van 't gezin, liep spelend rond.

— Vadertje gaat seffens komen, suste de meid 't jongste wicht.

— Drie kinderen? vroeg ik.

— Ja... En hun moeder ligt daarbinnen in de kiste. Hun vader is nu gaan hooren, waar zijn vrouw begraven zal worden. Hij zou ze 't liefst op Holland leggen, dan kan hij mee naar de kerke en 't graf. Als de vrouw op België begraven moet worden — 't huis staat op België — mag hij maar tot aan de poort der versperring mee...

Weer zag ik de jonge, arme kinderkens aan en dacht ik aan de moeder, die bij 't verjagen van haar kippen, daar aan de versperring uitgleed en met het haar in de duivelsche draad haperde. Haar man was in den stal aan 't werken, hoorde den snijdenden doodskreet, stormde naar buiten... maar 't was te laat. Daar lag 't lijk van zijn echtgenoote.

Stil ging ik om de hoeve...

En plots zag ik een Duitsch soldaat, die om mij, om den vreemdeling, wantrouwend rader was gekomen.

't Was een huzaar... 't Linnen kapje van zijn shako was opgeschoven en tegen het zwart stak grijnzend de afschuwelijke witte doodskop af.

Een doodskophuzaar, ja, hij behoorde bij 't tooneel.

't Lijk in de kist, de vader op onderzoek waar hij zijn vrouw begraven mag, 't zieke wichtje, het bid-

dende meisje, 't niets begrijpend jongske, de draadversperring om den reusachtigen kerker... de aanhoudende slagen van 't kanon... ja, die grijnzende doodskop en de gekruiste knoken op den shako... ze behoorden er bij, ze verklaren me weer alles. Ze spraken van den verschrikkelijken oorlog, waarin ons onschuldig land werd gesleurd.

Alleen de zonne scheen me te veel...

Zoo botsten we dus telkens tegen de tralie's der gevangenis.

Eveneens Duitschers trachtten over den draad te ontsnappen; voor hen ook was de draad een barrikade. Sommige schildwachten sprongen er over door hun wachthuisje tegen de buitenste rij te sleuren en er op te klimmen; anderen maakten van de gelegenheid dat men den stroom aflegde voor een herstellingswerk, gebruik, om te ontsnappen. Van alles werd verzonnen.

Wel ongewoon en 't vermelden waard, was de list van een Duitsch cavalerist. Die man kwam van Valenciennes, waar zijn afdeeling bevel kreeg naar de Somme te vertrekken. Alles dan maar gewaagd om aan de Somme te ontkomen. De militair begaf zich naar Gent met papieren, die de wachten in orde vonden. Van Oost-Vlaanderen's hoofdstad ging hij te voet naar het grensdorp Zelzate, maar nu kwam 't grootste bezwaar: de grens.

De cavalerist besloot 't uiterste te wagen. Bij avond ging hij 't station binnen, wetende dat een trein voor

Holland klaar stond. Hij stapte in een wagen, maar verliet deze langs de andere zijde en klom... boven op het rijtuig, waar hij zich plat neerlegde.

De trein vertrok... En in Holland kwam de Duitscher van zijn zonderlinge plaats.

— Och, hernam de heer Blanke, van die versperring zou ik u zooveel kunnen vertellen, maar die booze tijd is gelukkig voorbij.

Weldra zagen de kinderen in de verte de duinen. Dat was een vreugde.

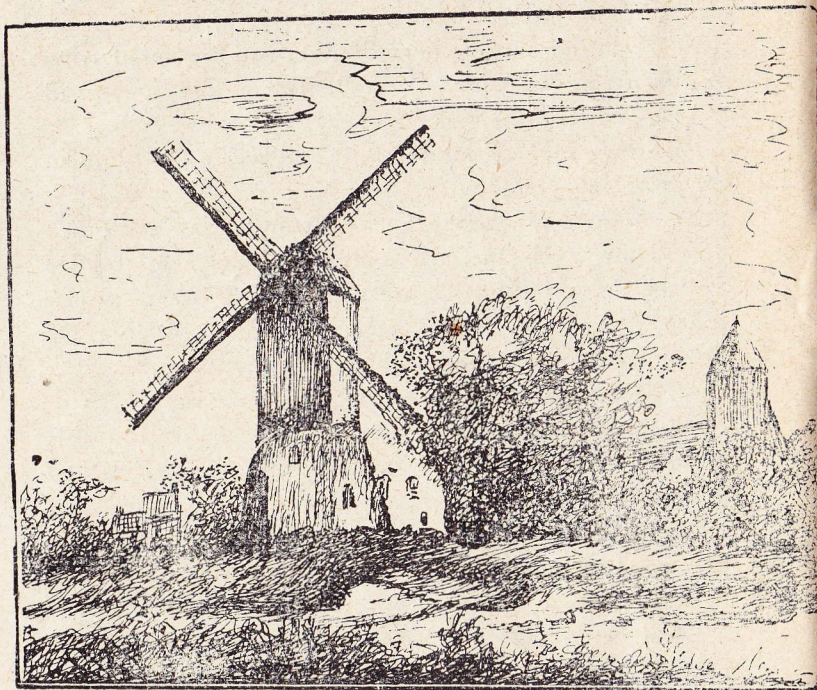
De duinen zijn hooge heuvels van zand. Ze vormen een rij langs de kust. Op sommige plaatsen als bij De Panne, Coxyde, Oost-Duinkerken zijn ze breed; elders echter maar smal, gelijk bij Heist en Blankenberge. De duinen beschermen het land tegen overstroming.

Vader Blanke vertelde daarvan tot de tram stil stond. En de familie zag nu al dadelijk een vroolijk tooneel: Vóór gasthoven en koffiehuzen stonden tafeltjes, en daaraan zaten plezierreizigers. Heeren en dames met kinderen, velen in 't wit, wandelden een breede laan op. Electriche trams reden op en af. Men was hier in een vacantieoord.

Mijnheer Blanke leidde moeder en de kinderen eerst naar de kerk met haar oud torentje. En niet ver van daar rijst een molentje op.

— Nu nog eenige huizen er bij en dat is het oorspronkelijke Knokke, sprak vader. Of eigenlijk moet ge er dan nog een aantal hutten bij rekenen, een eind

van hier in de duinen... Het gemeentehuis was tot in 1871 zelfs aan die zijde, in de oude herberg « Het Kalf ». Daarna werd het gevestigd in de dorpskerk

Knokke

« De Zwaan », het thans ruime gasthof, waarbij we uit de tram stapt. Knokke zou reeds in de 8e eeuw ontstaan zijn, toen Guthagon, een vorstenzoon uit Ier-

land, die monnik was geworden en in de eenzaamheid leven wilde, hier met zijn gezellen landde. Deze vreemdelingen woonden in de duinen en daar stierf Guthagon. Maar men begroef hem te Oostkerke...

Maar velen beweren, dat het oude Knokke reeds lang in zee vergaan is. 't Zou nu sluimeren in de pas van de Wielingen of, volgens anderen, op de verzonken bank der Paardemarkt. In elk geval bezat Knokke vroeger een schoone kerk aan Sint Kathelijne gewijd, die door de golven vernield werd.

Op het kerkhof toonde vader een graf en zei:

— Dit herinnert aan de nieuwste geschiedenis, die van den vreeselijken oorlog 1914-1918. Knokke was toen altijd door de Duitschers bezet. En daar in de duinen ziet ge nog hun reusachtige batterij, waarmede ze naar de Engelsche schepen op zee schoten. Duizenden soldaten, die aan den Yzer streden, kwamen hier rusten. Er was immers plaats genoeg in de talrijke gasthoven en villa's. Maar hoe deze achterbleven, kunt ge begrijpen. Beroofd van meubels, vreeselijk geschonden, bevuild, verwaarloosd... 't Was om van wanhoop weg te loopen toen men na den oorlog al die verwoesting zag. De Knokkenaars deden echter beter. Moedig gingen ze aan het herstellingswerk. En nu is Knokke weer een schoone, wel ingerichte badplaats. 't Zelfde kunnen we getuigen van Heist, Blankenberge en Oostende.

Knokke ligt dicht bij de Nederlandsche grens. En

heel dikwijls kwamen hier vluchtelingen uit het binnenland, die trachten naar Nederland te gaan. Dat moest in den nacht gebeuren. Ze vonden hier moedige gidsen, die eveneens brieven voor en van onze soldaten overmokkelden. Dat was een gevaarlijk werkje. De Duitsche schildwachten stonden « dik », zooals de menschen zeiden. Op zekeren nacht werd nabij de grens een jonge man dood geschoten, Wage geheeten. We staan hier bij zijn graf... Hij was een dier wakkere gidsen... De tragische gebeurtenis wekte diepen indruk. Ja, Knokke heeft ruim zijn deel gehad van al de oorlogsellende.

De familie wandelde dan de breede Lippenslaan op, welke van het oude dorp naar de zee leidt. Aan de Markt hield vader even stil, toonde het sierlijk stadhuis en het borstbeeld van den schilder Verwee.

En nu begon mijnheer Blanke weer te vertellen:

— Tot in een heel eind in de jaren achttienhonderd, zei hij, was Knokke een gemeente, die van landbouw leefde. Heel veel vroeger woonden er wel visschers ook. Maar bijna alle inwoners vonden hun bestaan in het akkerbedrijf. Hier en daar ziet men nog een zeer oude hoeve als de « Ceuvele » uit de 17e eeuw. Ceuvele herinnert aan den keudel of het kleed, vroeger door de monniken gedragen. Men heeft ook den Ceuvelhoek en den Ceuveldijk. Op de oude kaarten leest men van « Meunickendyck » en « Meunickenweg ». Dat alles herinnert aan de monniken van Ter

Doest en andere kloosters, die de gronden van Vlaanderen uit de zee opbouwden, om het zoo te noemen, ze door dijken omringden en droog legden. En de Knokkenaars waren dus weleer meestal boeren en boerenarbeiders. Ze woonden in een verwaarloosden achterhoek. Zoo weet men uit oude papieren van de jaren 1700, hoe de menschen hier jammerden over den toestand der wegen. Een ledige wagen, met twee paarden bespannen, kon er nog niet over, vanwege de diepe kuilen, de ontzettende modderpoelen. Het best was dan nog maar over de akkers te rijden, als men naar de markt te Brugge moest. Doch de eigenaars kwamen daartegen op en zoo ontstond voortdurend ruzie. Later legde men wel eenige betere wegen aan, maar Knokke bleef een vergeten oord tot een veertig, vijftig jaar geleden eenige schilders hier aanlandden. Die vonden Knokke prachtig, dat oud, verweerd kerkje, het molentje, en dan vooral de duinen, welke hier ook zeer breed en bijzonder schoon zijn. Tot die schilders behoorde ook Verwee, wiens borstbeeld we hier zien. Hij vertoefde te Knokke met Paul Parmentier. Theo van Rysselberghe, later met Frans Courtens, Hendrik Cassiers en andere kunstenaars. Ze woonden in een oude hoeve, want gasthoven of villa's bestonden er nog niet. Wel kon men overnachten en eten in de oude herberg « De Zwaan ». Wie naar Knokke moest, kwam te voet of huurde een wagen. Waar we nu op de Lippenslaan staan, kronkelde toen een pad door de

duinen naar de zee. In 1891 stichtten schilder Verwee en Paul Parmentier een vereeniging, om Knokke meer bekend te maken en er bezoekers heen te lokken. Toen had men pas de tramlijn aangelegd. Een der eerste bezoekers was koning Leopold II. Op 3 September 1891 kwam hij met een extra-tram voor het gasthof « De Zwaan » aan. Hij werd opgewacht door de overheden, de geestelijkheid, het boogschuttersgilde St Sebastiaan, en de schilders... en door zoowat de heele bevolking. De koning begaf zich naar de gaaipers en deed een schot met boog en pijl. Die pijl, met een zilveren plaat bedekt, wordt nog altijd door de gilde bewaard. De vorst wandelde dan naar de zee. En vandaar ging hij te voet langs het strand heel in de richting van Oostende.

Zoo'n bezoek werd in de dagbladen beschreven en dat vestigde de aandacht van veel menschen op Knokke. Er kwamen meer en meer bezoekers.

Alfred Verwee, die vooral dieren schilderde, bouwde te Knokke een villa; het was de eerste in de opkomende badplaats. Hier verbleef hij in den Zomer van 1891 toen hij plots ernstig ziek werd. Men zou hem naar Brussel brengen. Maar Verwee voelde, dat hij zou sterven en hij wilde de zee nog eens zien... Hij liet zich naar het strand voeren en daar genoot hij voor de laatste maal den aanblik der wijde grootsche wateren. Weemoedig keek hij dan naar de duinen, waar hij zoo veel gelukkige dagen in arbeid had doorgebracht. Zoo

nam hij afscheid van Knokke. Hij stierf den 15en September te Brussel. Op zijn graf legde men een krans met duinbloemen. Dit beeld hier herinnert aan den grooten kunstenaar.

Knokke ging nu gestadig vooruit. Het pad naar de zee werd in 1896 verwijd tot een kalseiweg... en in 1912 legde men deze breede laan aan. En ge zult zien, hoe men ook andere wegen baande, zoodat Knokke nu op dit gebied uitmuntend ingericht is. Waar de hut der schilders stond, verrees het gasthof « Prins Boudewijn ». Een somber gebouw bij den vuurtoren, door de Franschen in 1812 gebouwd als wachthuis en kruithuis, werd vervormd tot het eerste gasthof. Een houten, inrichting « Congo » geheeten, werd een tweede drankhuis bij de zee, en weldra verrees een derde, ook in hout « Marguerite ». De heer van Bunnan liet drie villa's bouwen. Maar deze stonden nog een eind van de zee. De Antwerpsche zeekapitein De Paep richtte de eerste villa bij het strand op « Ten Anker ». Dat was in 1890 en in dit jaar ook ving men met den bouw van het « Grand Hôtel » aan en met den aanleg van den prachtige dijk, die later veel verlengd werd. Elk jaar bouwde men nieuwe gasthoven en villa's, want de vreemdelingen stroomden 's Zomers toe. En zoo is het bevallige, uitgestrekte Knokke ontstaan, dat we nu zien.

In 1911 werd een tweede strand geopend, het

« Zoute », dat thans wel een afzonderlijke badplaats gelijkt.

't Zoute is oorspronkelijk de naam van een gehucht. Zoowat honderd twintig, dertig jaar geleden, kwam een ouderpaar met twaalf kinderen zich bij het schorre van 't Zoute vestigen. Die arme lieden bouwden daar een hut. Ze bezaaiden den schralen grond, werkten hard, verdienden hun brood, al was het met moeite. De kinderen werden groot, huwden, bouwden ook hoefjes in 't ronde en zoo ontstond het nu wel bevolkt gehucht.

Voor alle Knokkenaren bracht het badwezen meer welvaart. Wie wilde, kon nu vooruit geraken. Deze bouwden villa's, die ze verhuren, anderen begonnen een pension of hotel. Families vestigden zich in het seizoen op het strand met badwagentjes voor de baders. Er waren er, die een winkel openden. Beenhouwers, bakkers, kruideniers, allen kregen het druk. Metsers, timmerlieden, smeden hadden veel werk. Kortom, er was brood voor ieder. En dit werd beter van jaar tot jaar. Na den oorlog keerde de bloei spoedig terug en nog steeds breidt Knokke zich uit. Het heeft nu eveneens een spoorwegstation. En in het seizoen brengen autobussen de bezoekers naar allerlei plaatsen.

De familie Blanke was onder het vertellen en luisteren niet bij het borstbeeld van Verwee blijven staan. Ze wandelde verder de laan op en vertoefde dan even bij het gedenkteeken, opgericht voor de zonen van Knokke die in den oorlog streken en bleven.

Aan het Zwin.

Op den dijk was het levendig... Daar wemelde het var, prettige gestemde vreemdelingen: Belgen, Engelschen, Franschen en zelfs Amerikanen.

Onze reisgenooten begaven zich dan tot aan het Zoute. Maar men zou vroeg ter ruste gaan, om er morgen flink voor te staan.

II.

Den volgenden morgen was de familie Blanke al vroeg op en na een flink ontbijt ging ze op wandel langs het strand naar het Zwin. Dat was een tochtje van bijna twee uur. Maar niemand verveelde zich. De kinderen deden schoenen en kousen uit en trokken een heel eind door het water. Daar weer stoeiden ze de duinen op en af.

Eindelijk bereikte het groepje een plaats, waar de kust een kleine inham vormt. Deze lag nu droog, behalve eenige geulen, als klein beekjes door 't zand.

— Dat is het Zwin, vertelde vader, alles wat er overblijft van de diepe en breede golf, die in de middeleeuwen tot Damme reikte en, met een kanaal verlengd, tot Brugge. Maar dat Zwin verzandde. De schepen konden er niet meer binnen. Brugge en Damme vervielen. De handelaars weken naar elders, vooral naar Antwerpen. Dat was in de 15^e en 16^e eeuw. Tot in 1870 ongeveer konden kleine schepjes nog heel voorzichtig tot Sluis varen. Maar nadien heeft men ook daar de zandbanken en schorren bedijkt tot nu vrucht-

baar land en van het Zwin is alleen deze geringe bocht nog over. Bij hoogen vloed en storm loopt de inham nog vol. Nu zien we ze droog. Midden in de inham staat de grenspaal.

En de familie wandelde naar Nederlandsch gebied. Ze trokken een eindje langs een dijk en bereikte de haven van Wielingen of zooals men het ook wel noemt van Kadzand.

— Toen de Duitschers naar de kust optrokken, vluchtten de meeste visschers van Heist naar dit haventje, vertelde de heer Blanke. Ze hadden aan boord familieleden en daar het te eng was op het hulkje, liet de Nederlandsche regeering in de duinen voor de Heistenaren een ruime barak bouwen. Later vertrokken de schepjes naar Zierikzee, verder in Zeeland. Daar werden voor onze landgenooten talrijke houten huisjes opgericht. Sommige visschers voeren uit en gingen ter vangst. Enkelen werden door de Duitschers op zee aangehouden en kwamen dan te Heist of erger nog, in een Duitsch kamp terecht. Uit Oostende en De Panne waren veel sloepen naar Engeland gevaren en later dienden ze daar het land.

De kommandanten der Duitsche onderzeeërs waren op onze Vlaamsche zeerobben zeer gebeten, omdat deze samen werkten met die Engelschen. Ze beschuldigden hen onder meer als gids te dienen naar de Vlaamsche kust en de duikbooten te bestrijden.

En dien rijd moest op zeer tragische wijze Jan Severy van de « O-216 Edward-Marie » ondervinden.

De « O-216 » was op 5 Maart 1918 aan 't visschen bij de Engelsche kust.

Een duikboot kwam het hulkje beschieten na de bemanning aan boord genomen te hebben. Het scheepje zonk niet spoedig genoeg en toen deed de Duitsche bevelhebber iets wat in zulk geval dikwijls geschiedde: hij dwong den Oostendschen visscher met een Duitscher, matroos bommen in het sloepje te plaatsen. Stuurman Severy was bij de beschieting reeds gewond. Het laatste werk was verricht en de « O-216 » sprong uit elkaar. Jan Severy stond dan naast zijn zoon op het dek van den onderzeeër; eensklaps schoot de kommandant den weerlooze met zijn revolver neer, en liet het lijk in zee werpen. En zoo was de knaap getuige van den moord op zijn vader!

Uit Oosterde werden 20 sloepen door de Duitschers op zee vernield en uit Nieuwpoort 10; van de Oostendsche visschers kwamen daarbij 29 mannen om en van de Nieuwpoortsche 11.

De meeste sloepen van Blankenberge waren bij de komst der Duitschers thuis gebleven. De bezetter liet er veel van zinken en gebruikte andere tot schietschijf voor de marine of... eenvoudig tot brandhout.

In 1918 werden door onze regeering aan de Vlaamsche visschers 350 eereteekens uitgereikt.

Zoo vertelde de heer Blanke hier op de duinen nabij het Zwin.

— Kijk, vervolgde de heer Blanke, daar bij de kust, in Hollandsche wateren lag een Nederlandsch

Aan het strand.

wachtschip. Het was met officieren en matrozen bemand, die er voor moesten waken, dat de Duitschers, die vooral te Zeebrugge nestelden, buiten Nederlandsch gebied bleven.

En nu moet ik toch eenige voorvallen uit den oorlogstijd verhalen.

Te Vlissingen woonden de Belgische loodsen Goormachtig en Masure. Zich aan wal vervelend, besloten ze te gaan viessen en op een kleine boot voeren ze uit, maar bleven binnen de Nederlandsche wateren. Zekeren zonnigen morgen lagen ze achter het bankje van Zoutelande, toen een Duitsch vliegtuig boven hen verscheen, daalde en zich op de kalme golfjes legde. Een Duitscher sprong in de boot, en, dreigend met een revolver, gebod hij aan beide Vlamingen, dat zij naar de Belgische kust moesten roeien. De Duitschers hadden die jol reeds dikwijls opgemerkt, en, wantrouwend gelijk altijd, beweerden ze, dat de twee mannen spionage bedreven voor den Engelschman, een onzinige leugen. Goormachtig en Masure protesteerden dat zij zich hier in Nederlandsch water bevonden, maar ze moesten gehoorzamen en aan de riemen gaan.

De andere Duitscher steeg met zijn vliegtuig op, terwijl zijn makker in de boot bleef. De vlieger circelde voor de jol uit. Onze loodsen beleefden bange oogenblikken. Ze waren nu gevangen en wat zou men met hen voor hebben? En wat moesten ze thuis denken als ze niet terugkeerden en men daar in langen tijd niet van hen hooren zou? Dat ze verdronken wa-

ren! En geen hulp in de buurt, geen enkel Nederlandsch patrouillevaartuig, tenzij voor Kadzand het wachtschip.

Maar de Duitscher zou hen wel met een wijden boog ver voorbij die schildwacht heen brengen. Ze roeiden dus in gedrukten gemoedstoestand. Eensklaps riep hun bewaker: « Ach, mein Kamarad! » Het vliegtuig was in zee gestort en het zonk.

— Roeien, roeien! gebod hij. We moeten mijn kamaraad redden.

En Goormachtig en Masure trokken hard aan de riemen, maar ze waren zeerobben en ze hadden een oogje naar elkaar getrokken en roeiden zoo, dat de jol meer en meer afdreef, naar den kant, zooals zij het wenschten.

— Mein Kamarad! jammerde de Duitscher in de boot steeds voort.

De vlieger was al gezonken, en de bewaker staarde strak naar de plaats. Hij keek niet naar de twee loodsen. Deze roeiden zoo snel ze konden. Ze zagen een kans op redding. De Duitscher zat met den rug naar den voorsteven en merkte niet hoe de afstand tusschen hem en het Hollandsch wachtschip steeds kleiner werd. En ontsteld keek hij op toen hij plots een stem hoorde:

— Hallo, wat is dat? Wat komen jelui doen?

Verschrikt wendde hij zich om.

— Holland! gilte hij.

— Ja, Holland, zei een matroos, die over de verschansing leunde.

Woederd keek de verschalkte kerel nu naar Goormachtig en Mature, die al gereed waren, om hem te overmeesteren, zoo hij nog met zijn wapen durfde dreigen. De kommandant van 't wachtschip verscheen, Goormachtig, Mature en de Duitscher moesten aan boord komen. De loodsen vertelde wat er gebeurd was. De Duitscher beweerde, dat hij de mannen buiten Hollandsche wateren gevangen genomen had.

De kommandant zond een draadloos bericht naar Vlistingen. Een boot van de Nederlandsche marine kwam het drietal halen. En wat was het einde... Hij, die gevangenen had willen maken, bleef nu zelf gevangene of geïrterneerde in Nederland en de loodsen mochten naar hun huis terug.

Die Duitscher had niets te maken in de Nederlandsche wateren. Zijn makker was er slechter afgekomen. Die vond den dood in de golven.

— Och, vervolgde de heer Blanke, er zijn hier nog al andere dingen gebeurd.

Pieter Willems en Adolf van Rissenhoven, beiden woonachtig te Zeebrugge, waren voor dwangarbeid opgeroepen. Ze besloten te vluchten.

Van Rissenhoven kon niet besluiten zijn vrouw en zes kinderen achter te laten. 't Jongste was pas zestien maanden oud.

't Zou een avontuurlijke reis worden.

In de vaart van Schipdonk lag een bootje en daarop viel het oog van een der mannen. Hij zag er het

laatste middel in om de vrijheid te bereiken en sprak over dat plan met eenige vrienden en algemeen besloot men de poging te wagen. Veel voorbereiding deed men niet. In 't geheim pakte men 't een en ander in en in den afgelopen nacht sloop men samen naar de woning van een der partijgenooten. 't Zou een moeilijke tocht zijn. Men moest de kinderkens van drie en vier jaar meenemen. De mannen gingen in stilte heen en weer, van het huis naar de boot, om pakken, een paar matrassen en de kinderen over te brengen. Om twee uur 's nachts had men zich ingescheept en met een « God helpe ons » staken deze koene Vamingen van wal. De reizigers zaten in de kleine boot opeen gepakt, vijftien in 't geheel, vier mannen, drie vrouwen en acht kinderen. Men beschikte over de vier riemen maar er was nauwelijks plaats om ze te hanteeren. De kleine kinderen lagen op de matrassen.

Zooals we zeiden, was men nu op de vaart van Schipdonk, het zuidelijkste van de twee kanalen, die tusschen Heist en Zeebrugge in zee uitmonden door twee sluizen, welker deuren bij eb door het afvloeiend kanaalwater naar buiten geopend, maar bij vloed door 't opkomende zeewater weer gesloten worden. 't Werd nu vloed; de deuren gingen toe en men moest zich haasten om door de opening nog naar buiten in zee te geraken. Doch dit was niet 't eenige bezwaar; er dreigde ernstiger gevaar. Bij die sluis stond een Duitse post, met batterijen en machinegeweren, want dit punt was zeer versterkt.

't Minste gerucht zou de aandacht van de schildwachten wekken. Ieder der volwassenen voelde zijn hart bonsen, toen men op de bewuste plaats kwam. Eensklaps begon een der kinderen te schreien. De kleine was te jong om de aanmaningen tot stilte waaraan 't natuurlijk niet ontbroken had, te verstaan. Alles dreigde nu te mislukken. Men zag de gedaante van een schildwacht en verwachtte het alarmsignaal. De moeder drukte het kind de hand op den mond, maar nog klonken gedempte kreten en de boot gleed in het hier fel bruisend water, dat tot aan den rand kwam. 't Waren minuten van ontzettende spanning, doch de schuit schoof verder. De mannen roeiden, er kon nu van komen wat er wilde. Maar de schildwacht had niets gehoord.

Men voer dan voort naar Heist en zoo naar Knokke. Nog waren de gevaren groot. Men kon ontdekt worden in de zoeklichten, die dikwijls over de zee gleden. Motorbootjes patroeljeerden. En vooral lagen er veel mijnen, helse werktuigen... Moest het bootje daarop stooten, dan vloog het de lucht in.

Alles ging echter goed. Na uren roeien zagen de lieden de lichten van het Hollandsch wachtschip. Daar zouden ze veilig zijn. Ze voeren er heen en nader gekomen riepen ze. Wat was men op het wachtschip verbaasd! De vluchtelingen werden aan boord goed onthaald. De Hollandsche officieren en matrozen prezen hun durf en moed.

Den volgenden dag reisde de groep naar Vlissingen.

— En meerdere mannen zijn zoo in een bootje van de Vlaamsche kust gevlucht, vervolgde de heer Blanke. 't Was als uit een gevangenis, dat ze ontsnapten. Sommigen kwamen recht van Heist naar Vlissingen gezeild, in een kleine schuit, en bij ruw weer. Maar onze Vlaamsche visschers zijn niet gauw vervaard.

Zoo zaten de ouders en kinderen daar in het duin en rustten wat uit.

En vader vertelde verder nog:

— De Vlaamsche kust werd tijdens den oorlog door geallieerde vliegers bestookt. Deze wierpen bommen op de Duitsche werken. 't Was voor de bevolking ook angstig. Hoe veel nachten heeft deze in kelders geslapen... als men maar slapen kon ...

Menigmaal werden zulke vliegers neergeschoten. Vreeselijke drama's hadden hier plaats. O, die gruwelijke oorlog! Soms ook ontkwamen de vliegers als door een wonder.

Zoo herinner ik mij de lotgevallen van de luitenanten William Spencer Mars en Eustace Power.

Bij Zeebrugge werden ze aangevallen door vijf Duitsche machines en hadden een geweldigen strijd. De kogels floten om hen heen, doorboorden de vleugels, braken de draden af, wonden de aviateurs aan den slaap, de hand, de dij, den rug, en troffen ten slotte het reservoir. In deze ongelijke worsteling moesten beiden het opgeven. Ze trachtten Nederland te bereiken.

Weldra zakte de aeroplaan neer en kwam in de Deurloc, een der Scheldemonden terecht. Men kon het land niet meer halen; 't toestel begon te zinken. De Britten ont deden zich van hun kleeding; een kon zijn zwemgordel gebruiken; die van den ander was ook al stuk geschoten. Toen begon de worsteling in het water. De drenkelingen moesten reeds alle hoop opgeven, toen eensklaps een schip in het zicht kwam. De kustwacht had een vliegtuig in zee zien dalen en seinde dit naar Vlissingen. Een marinevaartuig voer uit om het op te sporen en de bemanning ontdekte in de Deurloo, de twee drenkelingen, die rondzwommen, maar geheel uitgeput schenen. Ze werden gered. Aan boord kwamen ze bij. En te Vlissingen, herstelden ze.

't Werd nu voor de familie Blanke tijd aan den terugkeer te denken. Aan het Zwin namen onze vrienden eer weg door het land.

— Nu gaan we naar Siska wafels eten, sprak de heer Blanke.

Dit voorstel vond algemeen bijval. Ge kunt het wel begrijpen.

— Eigenlijk is het naar de kinderen van Siska, hernam vader. Siska zelf, die jaren geleden daar op drie kwartier afstands wafels begon te bakken voor de vreemdelingen, die langs hier wandelden, is op het laatste van den oorlog gestorven. Maar ik heb haar toch goed gekend. Ze zei me, dat de familie afstamde van een Spaansch kapitein, die in de 16e eeuw naar

Vlaanderen was gekomen. Hij huwde te Knokke een Vlaamsch meisje. Hij heette Fonceca.

— Zijn garnizoen vertrok terug naar Spanje, zoo verhaalde Siska, en hij bleef achter. Maar zijn vroolijkheid was met zijn soldaten verdwenen. Het beviel hem hier niet meer. Er waren zoo weinig schoone dagen en zoo vele met smoor en mist en koude dampen. Hij peinsde aan de zonne van Spanje, en doolde altijd maar triestig rond, of stond uren aan het Zwin in zee te staren. Hij was braaf voor zijn vrouwtje en kloeg niet, maar zij zag wel, dat hij leed, en 's nachts hoorde ze hem zuchten. O, de kapitein, Fonceca, heette hij, was zoo zwaarmoedig.

Zekeren avond kwam hij niet thuis. Den volgenden dag bleef hij ook weg. Zijn vrouwe zocht en speurde aan alle kanten, en visschers dregden in 't Zwin, vreezend, dat de man zijn eigen vermoord had. Maar nooit meer hoorde men van hem, tot er zeventien jaar later, een brief uit Spanje kwam, waarin te lezen stond, dat Fonceca daar overleden was. Aan zijn echtgenoot in Vlaanderen liet hij zeven kasteelen en honderdduizend gouden dukaten na... De vrouwe was niet geleerd en ze liet zich bedriegen door een notaris, die haar een papier deed teekenen, waarbij ze alles aan hem afstond. Zij bleef arm, maar de bedrieger liet een karre vol dukaten, welke met een schip te Brugge toegekomen waren, naar zijn huis voeren, hier in 't Noorden. Onrechtveerdig verkregen goed gedijt niet en God straft

de menschen, die weduwen en weezen te kort doen: de notaris werd geruïneerd en levend van de wormen opgegeten...

— En is dat nu waar? vroeg mevrouw Blanke.

— Ik zou er niet voor durven instaan, antwoordde vader. Wel weet ik, dat er veel Spanjaarden in Vlaanderen achterbleven. En Spaansche namen vindt men er nu nog veel, al zijn de families heelemaal Vlaamsch geworden.

Vóór de reisgenooten de wafelbakkerij bereikten, kwamen ze aan het Hazegras. Ze zagen er groote hoeven met boomgaarden, weiden en vruchtbare akkers.

— Vroeger klotsten hier de golven, zei vader. We staan nog op het gebied van het voormalig Zwin. Hoe een streek veranderen kan, hé?

— Ik ruik de wafels al! riep Willem na een tijdje en het was waar.

Spoedig zat de familie nu terzijde van een vriendelijke herberg, waar tafeltjes en stoelen stonden. Er bevonden zich reeds veel bezoekers. En blozende meiden droegen schotels heerlijke wafelen aan!

Mijnheer Blanke bestelde ook zoo'n stapel. Of de geboterde en gesuikerde wafels smaakten!

De kinderen vermaakten zich daarna nog wat in den speeltuin. En daarna wandelde het gezin door de liefelijke duinen naar Knokke terug. Onderweg bracht vader zijn kuddetje op een zeer hoogen heuvel, waar een bank stond. Vandaar had men een heerlijk vergezicht.

van Sluis tot Brugge, over dit schoon deel van Noord-Vlaanderen.

Na 't avondmaal in 't gasthof gingen allen nog een poosje op een bank aan den dijk zitten. 't Was zulk zacht weder. En de kinderen keken naar 't helle bliksemlicht van Westkappels vuurtoren aan den Scheldemonnd. Willem ontdekte op zee een ander licht, dat telkens verscheen en verdween.

— Dat is van 't vuurschip de Wielingen, vertelde de heer Blanke. Er liggen voor onze kust drie vaartuigen, die de zeevarender, waarschuwen tegen zandbanken en zoo noodig ook tegen mist. Hier vóór ons hebben we de Wielingen, voor Blankenberge is het de Wandelaar en ver in zee, voor Oostende, de West-Hinder. Aan boord bevindt zich een bemanning, die daar veertien dagen vertoeft zonder aan wal te komen. Die zeelieden hebben dus wel een eenzaam leven. 't Zijn trouwe wachters die mee werken om de veiligheid der scheepvaart te **verzekeren**.

Het was een welgevulde dag geweest. En dat de familie Blanke niet lang naar den slaap moest zoeken kunt ge wel begrijpen.

Den volgenden morgen wandelde het gezin Blanke voorbij Duinbergen naar Heist, ook een bevallige en druk bezochte badplaats. Everal Knokke was het

weleer een gering dorpje. Maar de Heistenaren hebbén hun gemeente vervormd in een modern vacantieoord, met prachtigen dijk, vele villa's en hotels.

Heist is bovendien een visschersplaats. Vroeger kwamen de schuiten op het strand aan, maar nu meeren ze in een haven te Zeebrugge.

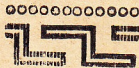
De visschers van Heist zijn koene zeelieden. Dat toonen ze in hun bedrijf. Maar dat hebben ze ook dikwijls bewezen bij rampen. Menige Heistsche visscher heeft zijn graf in de zee gevonden. Vele visschers hebben bij de redding van schipbreukelingen heldenmoed betoond.

Maar in een ander boekje vertellen we daar meer van, als we de familie Blanke verder volgen langs de kust.

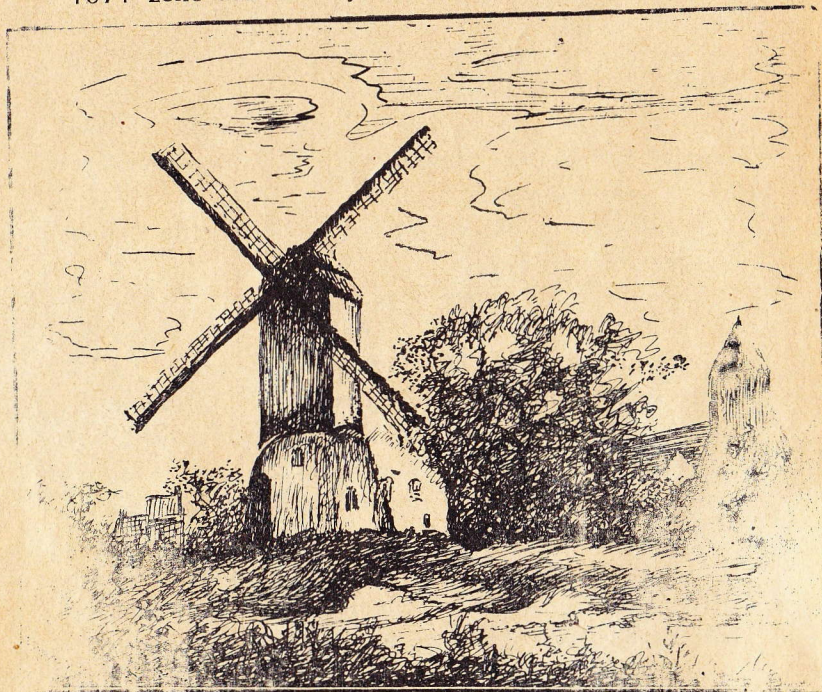
A. HANS.

Nr 75

Aan de Kust

spronkelijk Knokke, sprak vader... Of eigenlijk moet ge er dan nog een aantal hutten bij rekenen, een eind van hier in de duinen... Het gemeentehuis was tot in 1871 zelfs aan die zijde, in de oude herberg « Het

KNOKKE

Kalf ». Daarna werd het gevestigd in de dorpsheberg « De Zwaan », het thans ruime gasthof, waarbij we uit de tram stapten. Knokke zou reeds in de 8e eeuw ontstaan zijn, toen Guthagon, een vorstenzoon uit Ierland,

die monnik was geworden en in de eenzaamheid leven wilde, hier met zijn gezellen landde. Deze vreemdelingen woonden in de duinen, en daar stierf Guthagon. Maar men begroef hem te Oostkerke...

Maar velen beweren, dat het oude Knokke reeds lang in zee vergaan is. 't Zou nu sluimeren in de pas van de Wielingen of, volgens anderen, op de verzonken bank der Paardemarkt. In elk geval bezat Knokke vroeger een schoone kerk aan Sint Kathelijne gewijd, die door de golven vernield werd.

Op het kerkhof toonde vader een graf en zei :

— Dit herinnert aan de nieuwste geschiedenis, die van den vreeselijken oorlog 1914-1918. Knokke was toen altijd door de Duitschers bezet. En daar in de duinen ziet ge nog hun reusachtige batterij, waarmede ze naar de Engelsche schepen op zee schoten. Duizenden soldaten, die aan den IJzer streden, kwamen hier rusten. Er was immers plaats genoeg in de talrijke gasthoven en villa's. Maar hoe deze achterbleven, kunt ge begrijpen. Beroofd van meubels, vreeselijk geschonden, bevuild, verwaarloosd... 't Was om van wanhoop weg te loopen, toen men na den oorlog al die verwoesting zag. De Knokkenaars deden echter beter. Moedig gingen ze aan het herstellingswerk. En nu is Knokke weer een schoone, wel ingerichte badplaats. 't Zelfde kunnen we getuigen van Heist, Blankenberge en Oostende.

Knokke ligt dicht bij de Nederlandsche grens. En

zonk niet spoedig genoeg en toen deed de Duitsche bevelhebber iets wat in zulk geval dikwijls geschiedde ; hij dwong den Oostendschen visscher met een Duitschen matroos bommen in het sloepje te plaatsen. Stuurman Severy was bij de beschieting reeds gewond. Het laatste werk was verricht, en de « O. 216 » sprong tot elkaar. Jan Severy stond dan naast zijn zoon op het dek van den onderzeeër ; eensklaps schoot de kommandant den weerlooze met zijn revolver neer, en liet het lijk in zee werpen. En zoo was de knaap getuige van den moord op zijn vader !

Uit Oostende werden 20 sloepen door de Duitschers op zee vernield en uit Nieuwpoort 10 ; van de Oostendische visschers kwamen daarbij 29 mannen om en van de Nieuwpoortsche 11.

De meeste sloepen van Blankenberge waren bij de komst der Duitschers thuis gebleven. De bezetter liet er veel van zinken en gebruikte andere tot schietschijf voor de marine of... eenvoudig tot brandhout.

In 1918 werden door onze regeering aan de Vlaamsche visschers 350 eereteekens uitgereikt.

Zoo vertelde de heer Blanke hier op de duinen nabij het Zwin.

— Kijk, vervolgde de heer Blanke, daar bij de kust, in Hollandsche wateren lag een Nederlandsch wachtschip. Het was met officieren en matrozen bemand, die er voor moesten waken, dat de Duitschers,

Aan het Zwin.